

II.

Bemærkninger

til

et geognostisk Oversigtskaart over en Del af

Julianehaabs Distrikt

af

K. J. V. Steenstrup.

Julianehaabs Distrikt hører til de bedst kaartlagte Egne i Grønland, idet Rink's Kaart fra 1856, der støtter sig til Oldskriftselskabets fra 1844, giver et temmelig nøjagtigt Omrids af de mere besøgte Fjorde og mellemliggende Halvøer. Det vidner, ligesom sammes Kaart over Nord-Grønland, om et skarpt Blik for Terrænforholdene; men, da det kun er baseret paa Graahs faa Stedbestemmelser og ikke er støttet paa selvstændige astronomiske Observationer, har der dog været en Del at forandre ved det. Det af Søkaartarchivet udgivne «Skizzekaart» fra 1863 er en Del forskjelligt fra Rink's; dog ere flere af Forandringerne mindre heldige og, som det synes, umotiverede.

Til Udgangspunkt for det medfølgende Kaart (Tav. I) er valgt Kolonien Julianehaab, der efter Graah¹⁾ ligger paa $60^{\circ} 42' 54''$ N. Br. og $46^{\circ} 0' 44''$ V. L. fra Greenw. Søkaartarchivets Kaart lægger den paa $45^{\circ} 55' V. L.$ ²⁾, medens Lieutenant Holm fandt ved Klokkesletsobservationer og Sammenligninger mellem vore egne³⁾ og de ombord i Briggerne «Peru» og «Hvalfisken» værende Chronometre, at Længden nærmest maatte være $46^{\circ} 5' 37''$. Dette sidste stemmer ogsaa omtrent med en af mig i 1874 foretagen Klokkesletsobservation, ifølge hvilken Julianehaab ligger $8^m 24^s,7$ Øst for Ivigtut, hvis Længde efter Falbe og Bluhme

1) Undersøgelses-Rejse til Østkysten af Grønland. S. 30.

2) Formentlig efter Fox-Expeditionen 1860.

3) Se Tillæg B. til Rigsdagstidenden for 1877—78, pag. 13.

er $48^{\circ} 10' 37''$,¹⁾ altsaa paa $46^{\circ} 4' 27''$. Da Uhrenes Gang imidlertid ikke har været regelmæssig, og, da Graah til Længdens Bestemmelse har benyttet Stjerne-Occultation, er dennes Længde benyttet til Udgangspunkt for Kaartet. Bredden er efter Lieutn. Holms Observation $60^{\circ} 42' 46''$.

Da Terrænet ikke egnede sig til Basismaaling med Maalefjer, anvendtes den Stampherske Distancemaaler, og fra Endepunkterne af Basis bestemtes da Petersvarden og Varden paa Sarkarsuit, hvorfra igjen den højeste Top paa Redekammen og Toppene af Iviangiusat-Fjeldene bestemtes. Til disse Hovedpunkter ere da de andre knyttede, dels trigonometrisk, dels ved Azimuth og Brede. De paa forskjellige Steder observerede Længder, der beholdtes ved et Lommechronometer «Ekegren 1866», ere kun da benyttede, naar intet bedre Bestemmelsesmiddel havdes, og i omstaaende Tabel findes Middeltallene af de af vore astronomiske Observationer, der ere anstillede i Julianehaabs Distrikt i 1874, 76 og 77, forsaavidt de vedrøre det paa Kaartet aflagte Terræn²⁾.

Brederne ere fundne ved Solhøjder i og i Nærheden af Meridianen. Længden i Nr. 18 er bestemt ved de fra Kjøbenhavn medbragte Uhrstande og Gang, Længderne i Nr. 5, 14, 17, 19, 23, 24 og 25 ere henførte til Falbes og Bluhmes Bestemmelse af Ivigtut, og de øvrige til Graahs Bestemmelse af Julianehaab. Misvisningsobservationerne, der alle ere tagne ved Solens Azimuth, og hvorunder Kompasserne stode paa et c. $\frac{1}{4}$ Fod højt Stativ, variere en Del, saa at Jordbundens Indflydelse paa Naalene er kjendelig. De paa Kaartet anførte Højder ere maalte med Theodolith, Sextant eller med Lommeaneroid-Barometer. Kaartet er i sin Helhed, efter det af os, som ovenfor antydet, paa forskjellig Maade indsamlede Materiale, udarbejdet og tegnet

¹⁾ Meddelt af Capt. Nielsen, der ledsagede Falbe og Bluhme.

²⁾ I det fjerde Afsnit af dette Hefte gjøres der Rede for disse, saavel som for alle de andre af Expeditionerne i disse Aar foretagne astronomiske Observationer.

af Lieutenant Holm, og de Strækninger, hvor vi ikke selv havde Lejlighed til at anstille Observationer, ere antydede efter tidligere Kaart, saaledes for Igaliko-Fjordens Vedkommende efter det af Davis paa Fox-Expeditionen i 1860 optagne Kaart.

Løbe-Nr.	Stedet.	N. Br.	V. L. fra Gw.	M. V. vestl.	Observerator.
1	Niakornak i Sermilik (N. Siden)	60° 59' 52"	—	—	Holm
2	Igdorsuit i Kangerdluarsuk i Sermilik	46° 16' 48"	54.0	—
3	Igdlomiut i Sermilik	61 1 45	46 4 48	53.5	—
4	Narsarak, Udstedet Narsak . . .	60 54 17	46 5 0	56.7	—
5	— — — . . .	60 54 12	46 3 1	54.4	Jensen
6	Tunuarmit i Tunugdliarfik . .	60 56 51	45 50 12	50.0	Holm
7	Nusartut - — . .	61 1 38	—	—	—
8	Kagsiarsuk - — . .	61 8 42	45 32 30	52.0	—
9	Kordlortok - — . .	61 12 5	45 31 30	—	—
10	Kingua - — . .	61 14 18	45 31 54	53.2	—
11	Kiagtut - — (ved Stranden)	61 9 53	45 26 30	53.7	—
12	Akuliarusek - — . .	61 8 36	45 29 42	52.5	—
13	Ataneritsok - — . .	61 0 57	—	—	—
14	Itivdlersuak - — . .	—	45 28 9	50.2	Jensen
15	Siorarsuit - — . .	60 54 11	45 59 12	49.8	Holm
16	Nunasarnaasak i Kangerdluarsuk	60 52 24	—	54.0	—
17	— — —	60 52 55	45 55 56	53.6	Steenstrup
18	Julianehaab	60 42 46	46 5 37	50.3	Holm
19	—	—	46 4 27	—	Steenstrup
20	Kugsuak i Kakortok-Fjorden . .	60 49 51	45 46 48	54.2	Holm
21	Kanisut i Igaliko-Fjorden . . .	60 45 38	—	—	—
22	Igaliko - —	60 59 17	45 24 18	50.7	—
23	— - —	60 58 46	45 30 30	51.4	Steenstrup
24	Iterdlak (Fox Bay)	60 54 26	45 27 43	52.2	—
25	Kagsiarsuk i Igaliko-Fjorden . .	60 53 3	45 17 8	—	Jensen

Farverne, der angive de forskellige Bjergarters Udbredelse i Overfladen, ere anlagte efter de af mig under mine forskellige Ophold i denne Egn anstillede Undersøgelser¹⁾.

¹⁾ Den af Prof. Dr. G. Laube i Sitzungsberichte der Kais. Akad. d. Wissensch., Bd. LXVIII, Abth. I, Wien 1873 udgivne »Skizze einer geologi-

Grændserne for de enkelte Bjergarter maa imidlertid kun be-
 trægtes som omtrentlige, da Fjeldenes betydelige Højde og Ter-
 rænets Uvejbarhed, men navnlig det ofte næsten uigjennem-
 trængelige Pile- og Birkekrat besværliggjør den planmæssige
 Undersøgelse, og det saa meget mere, som Grændserne ofte ere
 skjulte af nedskredne Masser.

Hvad denne Egn's orographiske Forhold angaar, da
 ere disse i de større Træk uden Tvivl betingede af Revner og
 Forskydninger i Jordskorpen, medens Isens Virkninger under
 dens tidligere større Udbredelse spores overalt i Detaillerne.
 Retningen af de 3 Hovedfjorde, Sermilik-, Tunugdliarfik- og
 Igaliko-Fjorden, der i en mærkelig Grad er overensstemmende,
 idet den i dem alle først er SSO. og dernæst SV., er saaledes
 utvivlsomt betinget af Overfladens oprindelige Form, hvilket
 f. Ex. antydes af Fjeldryggenes Hovedretning, der ikke alene
 paa Halvøerne, men ogsaa paa Fastlandet er omtrent NO. til
 SV., og endvidere af et Spring, der fra Ipiutak synes at gaa
 gennem Sandstenen tværs over Narsak-Halvøen i Retning af
 Bunden af Sermilik. Paa Grund af, at denne Egn væsentlig be-
 staar af Granit, er det imidlertid vanskeligt at opdage og for-
 følge Spring og de dermed i Forbindelse staaende Forskyd-
 ninger. Hvad Detaillerne derimod angaar, da har Isen udøvet
 en ikke ringe Indflydelse paa Overfladeforholdene. Saaledes
 skyldes Lavningerne mellem de 3 nævnte Fjorde, nemlig Over-
 bærestedet ved Igaliko, Lavningerne paa Narsak-Halvøen mellem
 Musartut og Kangerdluak samt mellem Kagsiarsuk og Tasiusar-
 suk, der kun ere et Par hundrede Fod høje, uden Tvivl Sand-
 stenens Bortskuring af Isen. Muligvis kan dog ogsaa tidligere
 Hævninger og Sænkninger have paavirket Forholdene her, hvad
 f. Ex. Sandstenens stærke Fald synes at antyde paa Nulup-Kakak,
 hvor det er c. 40° mod NO. Hvor langt Isen tidligere har

schen Karte der Südspitze von Grönland, auf Grund eigener Beob-
 achtungen entworfen, er paa Grund af Forholdene baseret paa et
 meget ringe selvstændigt Materiale.

strakt sig ud over denne Egn, og hvilken Mægtighed den har havt, er vel vanskelig at afgjøre, dog tyde alle lagttagelser paa, at næsten hele Landet ud til Yderøerne, indtil en Højde af henimod 3000 Fod, har været bedækket af Is. Saaledes skal her, hvad dens tidligere større Udbredelse angaar, henvises til Øernes moutonnerede Former og specielt til, at der f. Ex. paa den ene af Storøerne, Kekertarsuak, ved Julianehaab findes i en lodret Klippeflade paa Vestsiden af Øen, c. 50 Fod (16^m) over Havet og c. 300 Fod derfra, to Jættegryder (Fig. 4), hvoraf den største havde en Dybde af 10 Fod,

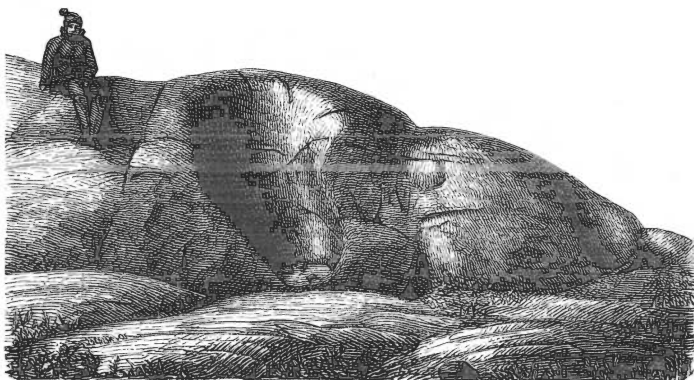

Fig. 4: Jættegryder. (Kornerup.)

en Brede af 5 Fod, og paa Bunden fandtes de ogsaa andetsteds fra bekjendte «Rivesten». Et Bevis paa Isens tidligere Mægtighed haves paa NV. Siden af Isbræen ved Kiagtut, hvor der i en Højde af c. 2000 Fod findes mægtige Sidemoræner aflejrede, og Toppene af de omtrent 2500 Fod høje Fjelde, Nulup-Kakak ved Igaliko og Nunasarnausak, V. for Redekammen, ere isskurede, ligesom der ogsaa findes Striber paa det sidstnævnte Fjeld indtil omtrent samme Højde, hvilket altsaa antyder, at dette, der er c. 4000 Fod højt, dog ikke helt har været dækket af Is. Stribernes Retning paa Toppene af Nulup-Kakak og Nunasarnausak vise formentlig ogsaa, at Isen, uagtet dens store Mægtighed,

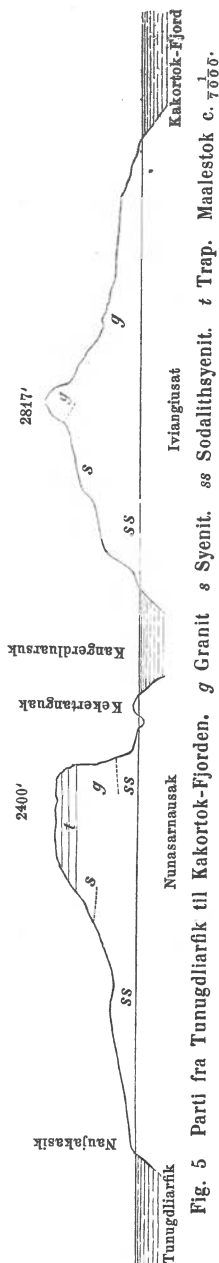
dog ikke har været den oprindelige Aarsag til Fjordenes Dannelse; thi Striberne paa det førstnævnte Fjeld saavel som paa hele Igaliko-Sletten vise, at en Isstrøm har gaaet i Retningen fra Bunden af Tunugdliarfik til Igaliko-Fjorden, uden at den har kunnet helt gjennemskære Overbærestedet, og det samme er Tilfældet ved Nulup-Kakak og Redekammen, hvor Stribernes Retning viser, at Isen har bevæget sig omtrent lodret paa den $\frac{1}{2}$ Mil brede og 1500 Fod høje Ryg af Sodalithsyenit, der adskiller Kangerdluarsuk fra Tunugdliarfik, uden at have kunnet gjenembryde den.

Fra Yderørerne, der ere indtil 1000 Fod høje, stiger Landet hurtigt paa Halvørerne til betydelige Højder, som Ilimausak, der er omtrent 4500 Fod, og Redekammen, der er omtrent 4000 Fod, hvorfra det igjen aftager stærkt henimod de ovenfor omtalte Lavninger i det indre af Fjordene. Herfra stiger Landet igjen hurtigt til henimod 3000 Fod, men er gjennemskaaret af dybe Dale. Dog rage flere Fjeldtoppe lige ved Kysten, som f. Ex. det smukke 5587 Fod (1753^m) høje Igdlerfigsalik ved Igaliko, det 4055 Fod (1272^m) høje Ulunguarsuak (Innunguarsuak paa Graahs Kaart?) og flere andre op herover. Indenfor Isranden sees endvidere en Mængde høje, spidse, mere eller mindre med Sne og Is bedækkede Fjelde, saaledes den Gruppe, der paa Kaartet er betegnet «Jomfrulandet», der har Toppe paa henimod 5000 Fod, og det snedækkede, taglignende Aputajuisok, der har en Højde af henimod 7000 Fod. Dette er imidlertid kun enkelte Exempler, og seet fra den næsthøjeste Top af Ilimausaks Fjeldparti, der har en Højde af 4500 Fod (1416^m) over Havet, fremstiller Indlandet Ø. og navnlig S. for Jomfrulandet sig som et helt Alpeland, hvor den ene spidse Fjeldtop rager op ved Siden af den anden, og hvorfra Indlandsisen sees at hæve sig jævnt mod Øst, hvor de højeste Fjeldtoppe, naar man sammenligner dem med Jomfruerne, maa antages at naa en Højde af maaske 8—10000 Fod.

Den mest fremherskende Bjergart er en graa eller rød

Granit, der snart er finkornet og sribet, som ved Kiagtut, snart storkornet, rød og porphyritisk, som i Kangerdluarsuk, i Sermilik og paa hele Nordsiden af Bredefjorden (Fortsættelsen af Sermilik). Flere Steder viser den mere eller mindre Lagdeling, saa at den undertiden maa betegnes som Gnejs. Pegmatit- og Granitgange ere sjeldne, hvorimod Grønstensgange ere hyppige, og af fremmede Mineralier fortjener kun at nævnes et 1—2 Fod mægtigt Lag af Flusspath, der forekommer i en rød Granit paa et Sted, kaldet Panernak, ved Udstedet Narsak. Ved Indblanding af Hornblende gaar Graniten over til syenitisk Granit og derfra til Syenit. Denne sidste Bjergart optræder i 3 Varieteter, dels med almindelig Hornblende, dels med Arfvedsonit som karakteristisk Bestanddel, og endelig findes der paa visse Steder i denne sidste Varietet en saa stor Mængde Sodalith, hvortil der saa igjen slutter sig Eudialyt, Nephelin og flere andre Mineralier, at jeg paa Kaartet har betegnet den sidste Varietet som Sodalithsyenit.

Hvad disse Bjergarters Lejringsforhold til hinanden angaar, da viser hosstaaende Profil (Fig. 5) fra Tunugdliarfik til Kakortok-Fjorden gennem Nunasarnausak og den østligste af Iviangiusatfjeldene, ligesom ogsaa Fig. 2 og 3 paa Tav. II, at Graniten hviler paa Sodalithsyeniten. Paa Odden Niakornarsuk i Kangerdluarsuk og paa den østligste af Iviangiusatfjeldene er Grændsen temmelig skarp og kjendelig, hvilket den

derimod ikke er paa Nunasarnausak, hvor den er skjult af nedskredne Masser. Hvor Sodalithsyeniten er finkornet, viser den Lagdeling (Tav. II, Fig. 2), som forsvinder, naar den bliver storkornet. Gange af Granit i Syeniten, eller omvendt, har jeg intet Sted kunnet finde, og heller ikke er der i deres indbyrdes Forhold, saavidt jeg har seet, noget, der berettiger til den Slutning, at den ene skulde være brudt op igjennem den anden. De Rester af lagdelte Partier, der undertiden sees midt inde i den storkrystallinske Sodalithsyenit, synes at antyde, at en stærk krystallinsk Udvikling, der delvis har tilintetgjort Lagdelingen, har fundet Sted, og, da denne Forandring rimeligvis har fremkaldt Forandringer i Volumet, kan Syenitens Forhold til Graniten, idet den dels ligger under den, dels staar med en skarp lodret Grændse mod den (Tav. II, Fig. 3), maaske forklares heraf.

Den Stenart, der næst efter Graniten har den største Udbredelse i Overfladen, er den røde Sandsten, der navnlig findes paa Midten af Narsak-Halvøen og paa Overbærestedet ved Igaliko. Fig. 1 paa Tav. II er en naturtro Afbildning af Narsak-Halvøens Sydside og giver et overordentligt anskueligt Billede af de forskellige Bjergarters Lejringsforhold i dette Parti. Sandstenen er en rød eller gul Kvartsitsandsten, der paa det førstnævnte Sted har et svagt Fald, 3—10° mod SV. (Tav. III), og paa selve Overbærestedet ved Igaliko er Faldet ligeledes ringe, hvorimod det paa begge Sider heraf er temmelig betydeligt, nemlig 15—20° mod SV. paa Iganek og c. 40° mod NO. paa Nulup-Kakak. Ved Narsak og Siorarsuit findes i umiddelbar Berøring med Syeniten¹⁾ en grøn Kvartsit, som jeg antager er det ældste Led af den røde Sandsten, og som derfor kan have afgivet Materialet til de mange Kvartsit-Rullesten, der findes i denne. Foruden disse findes ogsaa Rullesten af

¹⁾ Ved Narsak gaar Syeniten paa Grændsen mod Kvartsiten over i et Konglomerat, idet store, afrundede Feldspathkrystaller findes sammen med upaavirkede Krystaller i den tætte, grønne Grundmasse.

Granit, Gnejs og af selve Sandstenen, dels spredte enkeltvis, dels samlede i Lag. I de øvre Lag af Sandstenen ved Musartut (Tav. III), der naaer op til omtrent 2500 Fod, findes i en Højde af 2000 Fod endnu et, vel et Par Hundrede Fod mægtigt, Lag af en lignende grøn Kvartsit, som den, der formentlig danner det nederste Lag ved Narsak og Siorarsuit. Forsteninger ere hidtil ikke fundne i Sandstenen, hvilket maaske tildels hidrører fra, at Isen har bortskuret de blødere og mere finkornede Lag, der bedre kunde have bevaret Indtrykkene, og kun ladet de haardere og mere grovkornede Partier tilbage. Imidlertid ere de hidtil foretagne Undersøgelser saa faa og spredte, at det er muligt, at fremtidige Undersøgere i denne Henseende ville være heldigere. Paa Lagenes Afsondringsflader findes ofte smukke Bølgeslagslinier. Af fremmede Mineralier indeslutter Sandstenen undertiden store Partier af en hvid, storkornet og bladet Kalkspathi og endvidere Kvartskrystaller, i hvilken Henseende navnlig Elvlejet ved Kingokutalakingua ved Ipiutak maa fremhæves, hvor smukke, ofte helt udviklede Kvartskrystaller findes i tusendvis, dels liggende løse, dels mere eller mindre fastvoxede paa Sandstenen¹⁾. En uren Rødjernsten²⁾ findes i et Par Tommer mægtige Lag liggende mellem Sandstenslagene paa Overbærestedet, og det er interessant at se, at den, blottet og poleret af Isen, da denne i sin Tid gik hen derover, endnu har bevaret disse isskurede Flader blanke, uagtet de højst vexlende Temperatur- og Fugtighedsforhold, som den i den lange Tid, der siden er forløbet, har været udsat for. I Museets tørre Luft, hvor Stykker heraf have været opbevarede c. 1½ Aar, viser den Tegn paa at ville hensmuldre, idet den, ligesom det gedigne Jern fra Blaafjeld paa Disko i Nord-Grønland, faar

¹⁾ Giesecke angiver fejlagtigt, at Krystallerne findes i Granit. (Gieseckes mineralogiske Rejse i Grønland, S. 175.)

²⁾ Gieseckes Brauneisenstein, l. c. p. 31 og 172.

Revner, saa at det synes, at begge disse Mineralier behøve en vis Grad af Fugtighed, for at holde sig uforandrede.

Overalt igjennem Sandstenen, men forøvrigt ogsaa igjennem Graniten, gaar der en Mængde smallere og bredere Porphyrgange (Tav. III), der saavel i Udseende som i Strukturforhold ere meget forskellige. De fleste stryge fra SV.—NO. (retvisende), og Mægtigheden varierer fra faa Tommer til 60 Fod. Ved Igaliko, Musartut, Kagsiarsuk og Akuliarusek i Tunugdliarfik udbrede de sig til ejendommelige lava- og tuflignende Lag. Disse Ganges Forhold til Sandstenen bragte, som bekjendt, Pingel¹⁾ til at henhøre denne til den nederste Afdeling af den permiske Formation, og indtil der findes Forsteninger deri, tror jeg heller ikke, at man kan komme til et andet Resultat²⁾. I denne Porphyr findes, foruden smukke, tavleformede Orthoklaskrystaller, Krystaller af Gieseckit og Liebenerit.

Forskjellige fra denne Porphyr ere de mægtige Traplag, der dække Sandstenen paa Nunasarnausak, Nunasarnak og Sodalithsyeniten paa Ilimausak (Profil Fig. 5 og Tav. II, Fig. 1 og 3). Paa det førstnævnte Sted sees Sandstenen, foruden at være dækket af, ogsaa at hvile paa Trap; men deraf tror jeg ikke, at man bør drage den Slutning, at det nederste Traplag er ældre end Sandstenen. Jeg er mere tilbøjelig til at tro, at det er en horizontal Gang, der har skudt sig ind under Sandstenen, saaledes som man ofte seer det i Nord-Grønland, hvor saadanne horizontale Gange ere blevne tydede som Lag.

¹⁾ Om den af Porphyrgange gjenembrudte, røde Sandsten i det sydlige Grønland. Det Kgl. D. Videnskabernes Selsk. naturv. og math. Afd. Bd. X, S. 311.

²⁾ Uden at ville benægte Muligheden af, at denne Tydning kan være rigtig, forekommer det mig dog, at man ikke kan begrunde det alene paa Tilstedeværelsen af de nævnte Porphyrgange, og at det er mere sandsynligt, at Sandstenen er en lokal Udvikling i de azoiske Dannelser, der, med Undtagelse af Glacialdannelserne, ere de eneste, der hidtil ere fundne i hele Syd-Grønland.

Trappen synes at hvile i concordant Lejring paa Sandstenen, gjennem hvilken den endvidere sees at bryde i mere og mindre lodrette Gange. Saavel paa Nunasarnasak som paa Ilimausak fandt jeg i Trappen en enkelt Granitgang; men i hvilket Forhold disse Gange staa til den i Omegnen fremherskende Granit, kan jeg ikke afgjøre, ligesaa lidt som til hvilken Tidsperiode Trappen nærmest maa henføres. For den mineralogiske Sammensætning af Syeniten, Porphyren, Trappen og Grønstengangene haaber jeg senere, naar det nødvendige mikroskopiske Materiale er tilvejebragt, at skulle kunne gjøre nærmere Rede.

At Grønland, ligesom Skandinavien, har hævet sig efter den Tid, da Isen helt dækkede det, derom vidne de mange hævede Havstokke, Terrasser, der næsten findes overalt paa Kysterne, hvor Forholdene have været gunstige for deres Afsætning. Den største Højde, hvortil jeg har fundet dem hævede her, er omtrent 150 Fod; undtagelsesvis findes der kun een, men som oftest ligge flere over hinanden. De mest karakteristiske Steder, hvor de findes, ere anførte paa Kaartet tilligemed den største Højde, de naa op til, nemlig:

paa Kobberøen til en Højde af . . .	63' (20 ^m)
ved Narsak	150' (47 ^m)
- Siorarsuit	20' (6 ^m)
- Igaliko	143' (45 ^m)
- Kagsiarsuk (Tunugdliarfik) . . .	125' (39 ^m).

Ved Narsak og Siorarsuit findes i Lerlag Bløddyrskaller af de samme Arter, som nu leve ved Kysten, dog synes Skallerne af de fossile at være tykkere og større, end af de nu levende. Ved Narsak fandtes i et Lag, der laa 10—15 Fod over Højvande, følgende fossile Skaller, der ere bestemte af Dr. Mørch og Cand. Traustedt: *Balanus sulcatus*, *Natica clausa* Sow., *Littorina tenebrosa* Mtg., *Mya truncata* L.?, og *Saxicava rugosa* L., og ved Siorarsuit: *Balanus sulcatus*, *Trophon clathratum* L., og *crati-*

culatum Fabr. med *Spirorbis*, *Tritonium humphreysianum* Møll., *Pilidium rubellum* Fabr., *Astarte striata* Leach, *Tellina calcarea* Ch., *Thyasira Gouldii* Phil., *Mya truncata* L., *Saxicava rugosa* L., var. *bicarinata* og *Pecten islandicus* Ch. At denne Hævning er afløst af en Sænkning, gjorde Pingel¹⁾ sandsynligt; ved Paavisningen af de mange af Vandet forstyrrede grønlandske Huse, der findes langs Kysterne. En Sænkning er imidlertid altid vanskeligere at bevise end en Hævning, og jeg tror, at man maa være forsigtig med at dømme efter disse Husrester, saavel som efter, hvad Grønlænderne fortælle om en forandret Vandstand, da man ofte hører, at Forandringen paa et Sted i en forholdsvis kort Tid er betydelig, medens den paa Steder i Nærheden deraf er upaaviselig. Den af Pingel paaberaabte Ruin paa et Skjær ved Igaliko egner sig ikke til Bevis for

Fig. 6. Ruinen paa Skjæret ved Igaliko ved Springtid. (Tegnet af Kornerup efter Photographier.)

denne Sænkning; thi endnu, ligesom for hundrede Aar siden, da Arctander²⁾ først beskrev den, er Skjæret ikke helt under

¹⁾ •Om Sænkningen af Grønlands Vestkyst• (Forhandl. ved de skandinaviske Naturf. Møde 1840. S. 353).

²⁾ •Samleren•, Bd. 6, pag. 1233.

Vand ved Springtid; der mangler endnu noget. Ganske vist gaar Vandet lige til Ruinens Mure; men, fordi vi ikke kunne forstaa, hvorfor de gamle Nordboere have bygget et Hus paa et saadant Sted, er det dog ikke noget absolut Bevis for, at Forholdene dengang vare anderledes end nu; i det mindste er det sikkert, at disse her ikke have forandret sig væsentlig i de sidste hundrede Aar, endskjøndt man af de paa andre Steder forstyrrede Husrester maatte formode, at Sænkingen netop i de seneste Aartier har været betydelig.

Godhavn, den 20 Juni 1878.

GEOGNOSTISK KAART
 over
 en Del af Julianehaabs Distrikt
 i
 SYD-GRØNLAND

af G. F. Holm og K. I. V. Steenstrup.
 1876.

Tab. I.

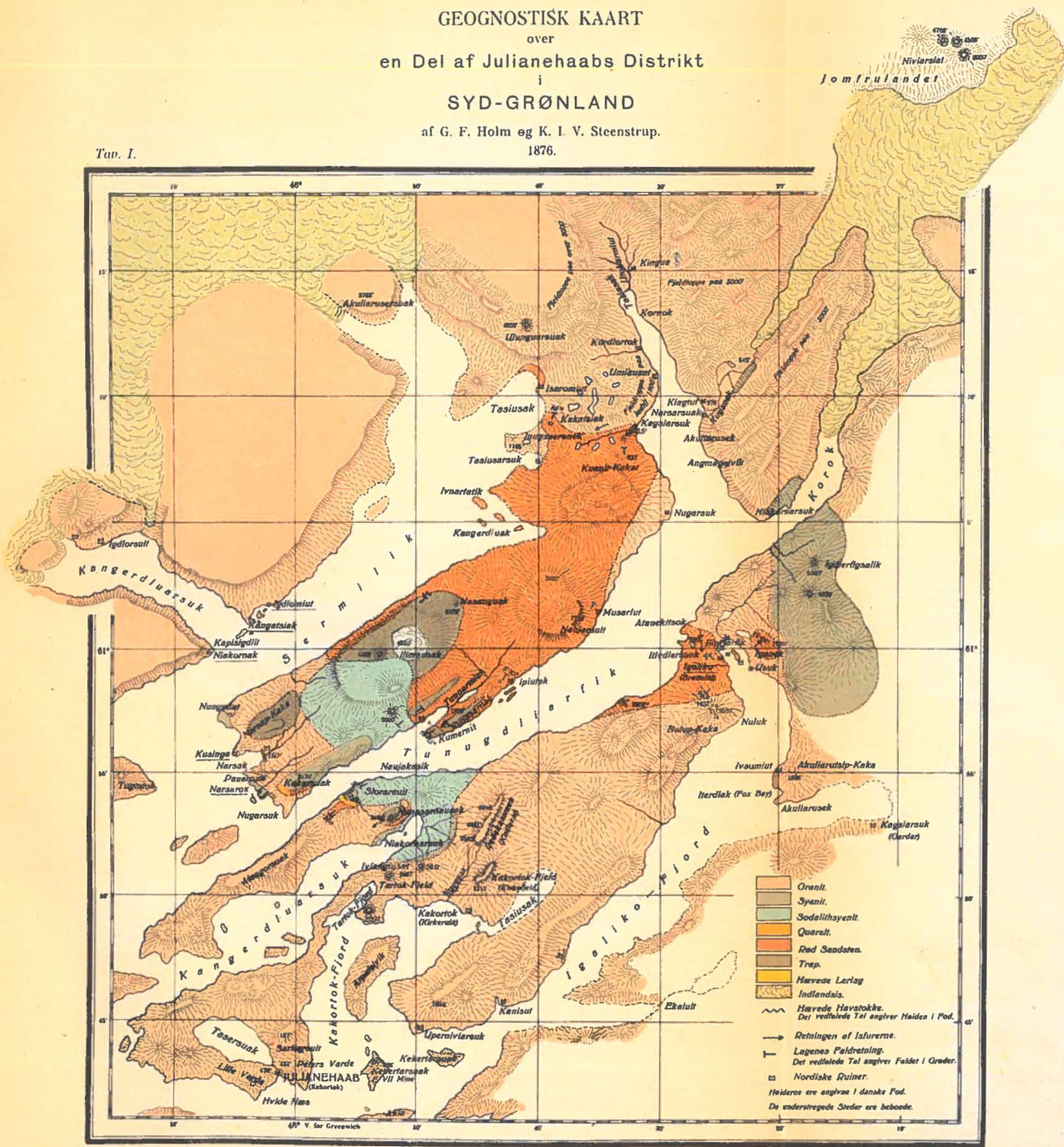
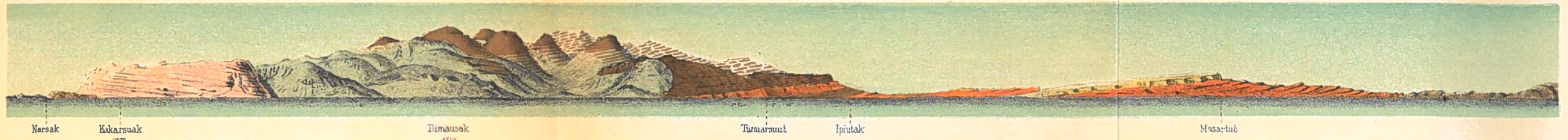

Fig. 1

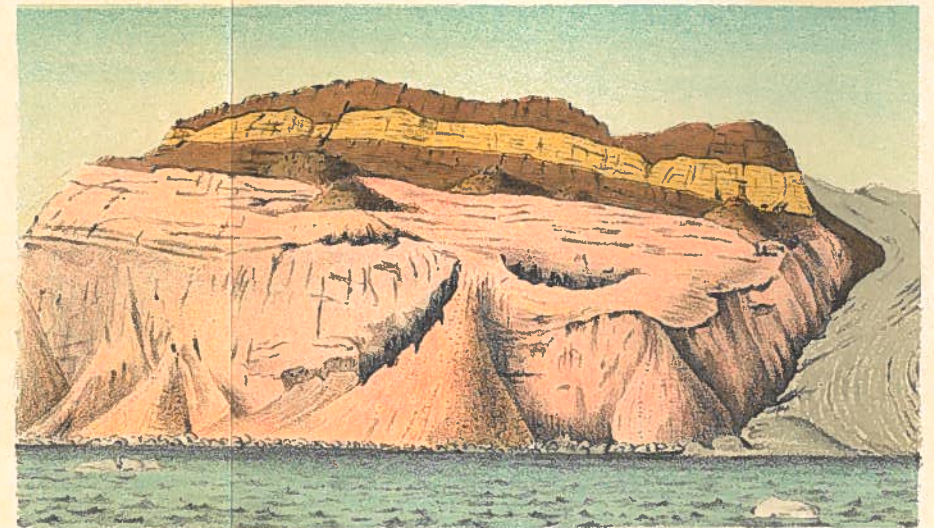
Nordsiden af Tanugdlarfik Fjorden
Fra Narsak til henimod Narsarsuk

Fig. 2

Redekammen
4031'
Redekammen set fra Kangerdluarsuk

Fig. 3

Nunasarnausak set fra Kangerdluarsuk
2400'

A. Körnerup del.

Chr. Cato lith. Eibl.

Granit.
 Syenit.
 Sodalith Syenit.
 Trap.
 Kvartsit.
 Röd Sandsten.

A. Körnerup del.

Chr. Cato Lith. Bubl.

Sandstensfjeld ved Musartut med Porphyrgange.